

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

ZSIDÓ FELEKEZETI ÉS TÁRSADALMI HETILAP.

Előfizetési feltételek:

Budapest, VI., váczi körút 23

SZERKESZTI

Egész évre házhöz küldve . . . 8 frt.—

Félévre . . . . . 4 " —

Negyedévre . . . . . 2 " —

hová minden küldemény intézendő.

SZABOLCSI MIKSA.

Egyes szám ára 16 kr.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Tartalom : A kik a sah-hoz zárandokoltak. — A bécsi magvásár kudarcza. (Entrefilet.) — A szegedi akezióhoz. (A szabadkai és a zombori zsidó hitközség nyilatkozata. — Érsek és rabbi, — A zsidók Marokkóban. — Neila. Elbeszélés a zsidó népéletből. — Előfizetési felhívás. — Heti naptár. — Hírek. — A kigyó kultusz Judeában. Tanulmány. — Hirdetések.

A kik a sah-hoz zárandokoltak.

Urmia a nagyterjedelmű perzsa birodalom északi részén fekvő jelentékeny város. Teherántól, a királyok királyának székvárosától 40 napi ut választja el, de még végtelenül hosszabb ut magától a hatalmas uralkodótól. Hosszabb ut, mint a minő példaul az, mely Urmiát — Budapesttől választja el; mert hiszen, ha ez nem így volna, chadzsi *Rachim valad Baba* és *Jichaia valad Ismael* saját és Urmia községének panaszával nem Budapestre jöttek volna, és nem várták volna meg királyuknak európai körutját, de elmentek volna Teheránba már sok évvel azelőtt.

Chadzsi *Rachim valad Baba* és *Jichaia valad Ismael* örökre elbucsuztak otthonuktól, midőn arra határozták el magukat, hogy, történeljé bármi uton, de ők tudtára fogják adni a sahnak, hogy helytartói és tisztviselői mint bánnak a fővárostól távolabbra eső vidékeken az ugys porig megalázott zsidókkal, mint sajtolják ki — és ezt szószerint kell vennünk — vérüket, mint rabolják el utolsó filléreiket, mint nyomják, kinozzák, fosztogatják őket könyörtelenül és mint teszik ki ártatlan gyermekeiket a szó legszörnyűbb értelmében az éhenhalásnak. — Tudták, hogy zsidók hasonlithatlanul csekélyebb dolgokért büntetlenül agyonkorbácsoltattak már, hogy *Niszim valad Uriát* csak az imént pusztán azért mert elrabolt feleségét a Chagantól visszakeréte, kettéhasították. Tudták, hogy ha visszatérnek

szülővárosukba, a halál gyermekei, de azért mégis elhatározták magukat a nagy lépésre, mert hitték, hogy a sah jó, mert meg voltak győződve, hogy a sah nem ismeri hivatalnokai gaztetteit, hogy szörnyű törvényt ülne felettük, ha azok tudomására jutnának; és mert tudták azt is, hogy otthon keserves panaszai sosem jutnak el a sah füleig és a ki arra vállalkoznék, hogy mégis odáig viszi, életével lakolna.

Midőn a közelmúlt hetekben lord Rothschild Lyonel vezetése alatt a Londonban időző sah előtt egy zsidó küldöttség jelent meg, felkérendő őt arra, hogy a birodalmában tartózkodó zsidókat királyi oltalma alá vegye, a sah csodálkozva szólt, hogy hiszen az ő birodalmában a zsidóknak ugyanolyan jogaik vannak, mint a többi lakóknak és hogy ez tovább is így fog lenni. A saari azam (első miniszter), kire a sah kérdőleg tekintett, ismételve erősítette ura kijelentését. Több angol lap, melyek előtt a zsidók gyötörtetése Perzsiában titkot nem képez, abbeli véleményüknek adott kifejezést, hogy a sahból körmönfont keleti diplomata szólt, ki csodálkozást tettetett, hogy a londoni zsidók szükségesnek látták perzsa hitrokonaik érdekében küldöttséget menesztetni hozzája, holott szerinte a zsidóknak Perzsiában semmi bajuk. A sah — ama lapok véleménye szerint — így könnyen és ügyesen ütötte el a reá nézve kellemetlen ügyet. Mi magunk is hajlandók vol-

tunk így fogni fel a dolgot, s ennek a felfogásnak annak idején lapunkban kifejezést is adtunk. *Egész másról győződünk meg azonban most; mint ez a következőkből elég világosan kitűnik.*

Fennevezett perzsa városban, melynek lakói száma megközelíti a hatvanezret, külön elzárt városrészben közel 800 zsidó család lakik. Ezek sorsa oly borszató és szivszaggató, mint sehol e földön. Ki vannak szolgáltatva egy époly romlott és erkölcstelen, mint fanatikus és vérengző bandának, mely magát királyi tisztviselői karnak nevezi. Csak az utolsó két évben 100-nál több zsidót kínoztak agyon, mert olthatatlan pénzsomjuknak a szegények eleget nem tehettek. A zsidó neje ez leánya a gaz rablók szabad prédája és ha az apa, vagy a férj panaszra indul, jobb ha mindjárt saját maga vet végett nyomorult életének. Hirtelen tanuk támadnak, hogy szidta a Koránt, a saht, vagy helytartóját és a zsidót agyon korbácsolják. A zsidó minden tisztességes foglalkozástól el van zárva, adót azonban háromszor annyit kell fizetnie, mint a máshitü hasonló viszonyu polgárnak. Az utolsó 5 évben a zsidókra kivetett nagy adót évről évre még felemelték, számos családot kiforgattak mindentükből és rémitő módon szaporodott el a köldusok száma. Nyomor, éhség és kétségbeesés ütötte fel tanyáját a zsidó negyedben, de a helytartó ur azért az utolsó évben is 1500 tománnal (egy tomán körülbelül egy arany) emelte fel a zsidók adóját, és hajmeresztő eszközökkel kezdte azt behajtani is. A zsidók tudták, hogy a tőlük kisajtott pénznek egy ötödrésze sincsen törvényesen kivetve rájuk, és hogy abból csak egy csekély töredék kerül Tetheránba, a többivel az urmiai kényurak töltik meg zsebeiket.

Ilyen viszonyok közt érkezett hozzájuk a hir, hogy a sah Európába indul. A kétségbeesés a szerencsétlenekben ekkor azt a gondolatot érlelte meg, hogy panaszaikkal utjában keresik fel urukat; hát ha ott inkább hozzá férhetnek. Az ősz rabbi azonban intette az indítványozókat, hogy ez az urmiai zsidók teljes vesztét jelentené, mert a sah végtére azután sem jön Urmiára lakni, a hivatalnok urak pedig boszujukban valami hamis váddal fognak a zsidók ellen fellépni és kipusztítják őket a föld színéről. De a boldogtalanok ra-

gaszkodtak tervükhöz és a rabbinak csak annyiban engedtek, hogy a küldöttek egyelőre csak alapos vizsgálatot kérjenek a tisztviselők ellen adójuk ügyében és a királlyal azt tudassák, mennyi adót szednek be tőlük az ő nevében. A király meg fogja tudni ebből, hogy mennyire meglopják tisztviselői és ha vizsgálatot fog indítani, kiderülnek majd a hivatalnokok többi bünei is.

A nagy lépésre két férfi vállalkozott a község kérésére, kik, mint említők, tudták, hogy, ha csak ügyük jó fordulatot nem vesz, nekik Urmiába visszatérniök lehetetlen. Ez a két derék férfi: chacham Rachmim ben Gedaljahu, kinek hajdanában nagy kereskedése volt, és ki többször fordult meg Jeruzsalembe és Konstantinápolyban is, de a kinek vagyonát kiszípolyozták a tisztviselő pióczaak. Beszéli a héber, kald, perzsa, arabs és török nyelvet. Hivatalos neve chadzsi (mert a szentvárosban járt, a perzsák a chadzsi címet adják neki; náluk is chadzsinak szólítják azt, ki Mekka városát egyszer meglátogatta) Rachim valad Baba (annyi mint a héber Rachmim ben Gedaljahu.) Társa fiatal ember és az öreg Rachmim szolgálatában áll. Neve: Nerijáhu ben Niszim; perzsául Jichaja valad Iszmael.

A község áldásaitól kisérvé, elindultak a hosszú utra, először Erivánnak tartva, innen a fekete tengeren Odéssára hajózva, honnan Pétervárra akartak utazni, hogy a sahnak ott adják át kérvényüket. Csakhogy Odessából mint idegen zsidókat, kik tartózkodási jogot nem szereztek, csakhamar kiutasították. Konstantinápolyba vették tehát utjukat azzal a szándékkal, hogy Párisba mennek majd uruk és királyukhoz. Csakhogy a nagy ut nehézségei, a szűken mért anyagi eszközeik, de kiváltképen az öreg Rachmim rövid betegsége késleltették lépteiket és így elhatározták, hogy feladják tervüket és Budapestre jönnek miután megtudták, hogy a sah ide is eljön. Bulgárián és Szerbián keresztül — pénzüik elfogyván — gyalog tették meg az utat és a magyar fővárosba csak egy héttel a sah megjötte előtt érkeztek. Itt fűhöz-fához futkostak, támogatást keresve nagy ügyükben, mit azonban csak nagyon nagyon gyéren találtak. Mig végre Vámbéryhez küldte őket a perzsa főkonzul, ki sajnálattal jelentette ki nekik, hogy kihallgatást ő sem tud szerezni szá-

mukra, de megígérte, hogy azon lesz, miszerint kérvényük a sah szemei elé kerüljön. És Vámbéry ígéretét beváltotta.

A sah ittidőzésének második napján heves jelenetnek volt a színhelye a király egyik belső terme. Neriman chan, a perzsa követ Ausztria-Magyarországon, Vámbéry jelenlétében a sahnak különös ajánlattal egy perzsa alattvalóktól itt átadott kérvényt nyújtott át, melyet az uralkodó rögtön el is olvasott. A sah izgatottan szólította elő Mirza Alit, a szádri ázámot és arcza elé tartva a kérvényt, kérdezte:

»Mi ez? mit jelentsen ez? Nekem azt mondjátok, hogy a zsidóknak semmi okuk panasza, és ime — mert otthon nem bocsátjátok őket hozzám —, négy hónapos utazást tesz két ember, hogy panaszait hozzám juttathassák!»

Mirza Ali lialásápadtan mormogott valamit, de a sah rárivallt: »Megvizsgáljátok a dolgot, tudom, de ott leszek én is.»

A király haragja szörnyen lehangolta az egész udvart, de annál nagyobb örömet keltett a derék két küldöttben, kik a dolgról tudomást nyertek és kik most a legjobb reményekkel szívekben hazafelé irányítják lépteiket.

»A sah jó, — mondogatják — a sah nemesszívü, a sah nem ismeri tisztviselői gáztetteit.«
Sz. M.

△ Reményünkben nem csalatkoztunk. Annak a felhívásnak, melyet a hazai zsidósághoz intéztünk, megvolt a maga foganatja, és hozzájárult ahhoz, hogy a zsidók kerültek a nemzetközi gabnavásárt, melyet abban a városban tartanak meg, hol az antiszemitizmus mintegy központi székhelyre talál, és szabadon beszennyezhetnek, üldözhetnek szóval és írásban mindent, ami zsidó, mindent, ami hitsorsosaink érdekében van. **A bécsi gabnavásár csufosan megbukott.** Az osztrák kormány legnagyobb erőlködése sem tudta megmenteni. És elvitázhatlan tény — beismerték az intéző körök is, — hogy a kudarczot a zsidók okozták, kik most első ízben éreztették Bécs városával, hogy nemcsak inhumánuson cselekszik lakosságának jó része és hatósága, mikor szítja vagy legalább is le nem küzdi az antiszemitizmust, hanem egyszersmind botorul és a város érdekeinek ellenére teszi azt. Remélhető, hogy ez a leczke észre téríti majd azokat, kiknek módjukban volna az antiszemita urakat kissé megzabolázni, de nem teszik.

A szegedi akcióhoz.

A szabadkai Izr. Hitközség Elöljáróságától.

Az izr. országos Iroda tekintetes Elnökségének.

Budapesten.

Szives készséggel teszünk eleget a tekintetes Elnökség 14334. sz. a. folyó évi márczius hó 27-én kelt körlevelében foglalt abbéli felhívásának, hogy a körlevélben foglaltakra nézve véleményünket előterjeszszük.

Ki kell jelentenünk mindenekelőtt, hogy a vallás és közoktatásügyi miniszter ur Ó nagyméltóságának 1888. évi junius 21-én az izr. hitközségi viszonyok rendezése tárgyában kibocsátott körrendeletét csak kezdeményezésnek tekintjük és hogy ezen körrendeletet egyáltalán nem tekintjük olyannak, amely a hazai zsidóságnak úgy autonómikus, mint közjogi helyzetének rendezésére alkalmas volna.

Szégyenletes állapotnak tartjuk, hogy a hazai zsidóság, amely a benne lakozó, minden elnyomatás és üldöztetés dacára ki nem pusztítható őserőnél, szorgalomnál, munkaszeretetnél és egyuttal hazafiságnál fogva államalkotó elemet képez, még mindig türt vallásai bir; szégyenpir futja el arcunkat, ha erre gondolunk. S ha kérdezzük magunktól, ki az oka annak, hogy ez a középkori szégyenletes állapot a politikai és társadalmi jogegyenlőség mai korszakában még mindig fennáll, azt kell felelnünk, hogy nagy részben maga a zsidóság. Mert míg más felekezetek élükön a tudományra, vagyonra, intelligenciára nézve legelőkelőbb vezérférfiakkal jogaik és szabadságaik védelméért mindent megtesznek, addig a zsidó felekezet az emancipáció utáni két évtized alatt jogainak kiküzdése végett ugyszólván semmit sem tett.

Szives készséggel megengedjük, hogy az országos Iroda tekintetes Elnöksége ezen idő alatt éber figyelemmel kísérte mindazon viszonyokat, amelyek a hazai zsidóság felekezeti ügyeire befolyással voltak. Készséggel elismerjük az iroda buzgalmát, jóakarátát, azon eredményeket, melyeket nem egy alkalommal sikerült kivívnia, de viszont őszintén és leplezetlenül meg kell mondanunk abbéli véleményünket, hogy a tekintetes országos Iroda az izr. felekezeti ügyek végleges és gyökeres rendezésének keresztül vitele tárgyában nem fejtette ki azt az erélyt, azt a szünetlen éberséget, azt a szívósságot, amely nélkül eredményre jutni képesek nem vagyunk. Mi a tekintetes elnökségben vezért szeretnénk látni a felekezetünket megillető jogok kiküzdésében; szeretnők látni, ha a tekintetes Elnökség maga köré csoportosítaná a hazai zsidóság legkiválóbbjait, és maga mellé véve a parlament zsidó tagjait, az ügyhez méltó komolysággal, buzgalommal és kitartással megkezdene a küzdelmet felekezetünk jogaiért.

Kivánságainkat és óhajainkat a következő pontokban foglaljuk össze:

1. Dolgozzunk azon, még pedig lankadatlan erővel s kitartással, miszerint vallásunk a törvényesen bevett vallások sorába folytassék.

2. Tegyük kísérletet arra nézve, miszerint ne vonatassanak azon válaszfalak, melyek felekezetünk kebelében az orthodoxok által emeltettek; állítsuk helyre felekezetünk egységét.

3. Tegyük lépéseket úgy a kormánynál, mint a képviselőháznál felekezeti ügyeink olyképeni szervezése végett, mely autonomikus jogainkat minden tekintetben biztosítja.

4. Hivassék egybe évenként a congressusi szabályzat értelmében a kerületi Elnökök gyűlése, mely permanens testületként foglalkozzék felekezeti ügyeinkkel.

Álláspontunk egy szóval az, kilépni bátran és tartózkodás nélkül a tettek mezejére és erről le nem lépni addig, míg törvényes jogainkat ki nem küzdöttük.

A tekintetes Elnökség vigye előre erős kézzel a zászlót. Mi követni fogjuk.

Kelt Szabadkán, 1889. évi augusztus hó 1-én.

A tekintetes iroda Elnökségének hitrokoni üdvözléssel és kiváló tisztelettel

A szabadkai izr. hitközség.

Kivonat

a zombori izr. hitközség képv. testületének 1889. évi augusztus hó 15-én tartott ülése jegyzőkönyvéből.

k. ü. 59/1889. szám.

Bemutatja elnök a szegedi zsidó hitközség előljáróságának az országos iroda f. 1889. évi márczius 27-én kelt 14334. számú körlevelére küldött 141/1889 számú átiratát, a melyet kezdetben nevezett hasonlósága szerint azon kéréssel közli előljáróságunkkal, hogy az abban a felekezet egységes szervezetének minél előbbi létesítését célzó, általa kifejtett érvek és indokokra vonatkozólag véleményét úgy vele, valamint az országos irodával tudassa.

Az átirat felolvasása, részletes és beható megvitatása után kimondatott határozatilag, hogy a zombori izraelita hitközség a felekezet teljes autonomikus rendezkedését előmozdító, kétség kívül üdvös voltu egységes szervezetnek sürgős keresztül vitelét elodáztatlanul szükségesnek tartván, őszintén elismeri a szegedi zsidó hitközségnek ebbeli buzgó törekvését, osztja mindenben annak erre vonatkozólag ismert nemes és messzeható intenczióit és készséggel hajlandó az ez ügyben követendő további kitaró eljárást tőle csak telhető erélylyel a lehető leg-

jobban elősegíteni; mely határozatról a tárgyban nevezett érdekeltek kivonatilag értesítendőök.

Kelt mint fön,

Weisz Vilmos s. k.
jegyző.

Roheim Károly s. k.
elnök.

Érsek és rabbik.

L o n d o n, augusztus hó.

Említettük nemrég, hogy Canterbury érseke meglátogatta *Montefiore* József Sebagot, a nagy *Montefiore* unokaöccsét és örökösét.

Ez a látogatás természetesen nagy feltűnést keltett országszerte és különösen zsidók körében közbeszéd tárgyát képezi.

Angolországban, hol nyoma sincs a szegényletes zsidóüldözéseknek, a hitsorsosaink iránti jóakarattal ily jelei nem annyira meglepők, de azért örvendetes jelenségek, és jellemző az ellentét, mely az angol állapotok és a francia viszonyok közt uralkodik.

Már az a tény, hogy az anglikán egyház legmagasabb méltóságának viselője egy napot és egy éjt zsidónál tölt, mint szivesen látott vendég, hogy szívélyesen közlekedik a házigazdával és a szintén vendégekként ott időző londoni rabbinusokkal, kétségkívül nagyhorderejű esemény, de ez válóságos kiddus hasemmé lesz ama jóakaró nyilatkozatok által, melyekkel a nemes főpap a zsidóság és hivei iránti elismerését fejezte ki.

A házigazda a lakoma alatt a királynőt és azután illustris vendégét éltette. Kifejezte köszönetét hogy az érsek megtisztelte házat. A jelen voltak lelkes éljenzéssel tüntettek az érsek mellett.

Elmondta a házigazda, hogy *Thait* dr., a jelenlegi érsek elődje, gyakran érintkezett *Montefiore* Mossal, ki mindenkor legnagyobb kitüntetésnek tekintette az érsek látogatását. Canterbury első érseke *St. Augustin, Thait* *) szigeten lépett először angol földre.

Montefiore ezután ecsetelte az érsek működését, utalva arra a buzgalomra, odaadásra, melylyel magas kora daczára teljesíti hivatását, úgy hogy valóban ráillenek a bölcs király szavai: „Művei hirdetik dicsőségét.”

Az ünnepelel felemelkedett és állva köszönte meg a házigazda szívélyességét, tréfásan megjegyezve, hogy nem volt elkészülve ily kitüntető nyilatkozatokra, különben gondolkozott volna, hogy kellő sza-

*) A *Stour* torkolatánál képződött e sziget, melynek keleti pontján van *Ramsgate*, és ennek közelében *East Cliff Lodge*, *Montefiore* Mózes nyaraló-helye, mely most *Montefiore* József Sebag tulajdonát képezi.

vakban fejezhesse ki háláját azért, a miért megköszönik neki azt, hogy eleget tett a meghívásnak, mely neki annyira kellemes és örvendetes napot szerzett. Csak őt illeti a köszönés. El van ragadtatva a fogadtatástól, és köszönni, hogy alkalma nyílt személyesen érintkezni a zsidó hitközségek fejeivel. A házigazda termében nem mulaszthatja el megemlékezni a házigazda nagybátyjáról, sir *Montefiore* Mózesről, kinek nevét számos országban megannyi hitsorsosa és sok százezer keresztény tiszteli, kik ámulattal látják a szeretet és nemesszivűség műveit, melyekre büszke lehet mindenki, ki a vér és a vallás kötelékével rokona megteremtőjüknek.

Kijelentette az érsek, hogy becsüli a zsidó népet csodálja bőkezűségét, melynek ismételten látta jeleit.

A lordok házának bizottsága, mely a sweating-rendszer (izzasztó-rendszer) ügyének vizsgálására lett kiküldve legnagyobb elismeréssel nyilatkozott a zsidókról. Jól tudja, hogy nemcsak a zsidó közösségek gondoskodnak szegényeikről, hanem az egyesek is, és hogy a zsidó szegények munkásságuk és tisztaságuk által példái lehetnek a más vallásu szegényeknek.

Az érsek e beszéde után még sokat társalgott a házigazdával és a rabbinusokkal ismételen kifejezve a zsidók iránti rokonszenvét.

Zsidók Marokkóban.

Páris, augusztus hó.

Néhány nagyobb lap azt a kissé furcsán hangzó hirt közli, hogy *Carnot* elnököt annyira meghatotta az a leírás, melyben a francia „misszió“ a marokkói zsidók helyzetét ecseteli, hogy tenni akarna valamit hitsorsosaink érdekében. Állítólag a fezi francia helytartó utján oda akar hatni a szultánnál, hogy „az eddigénél nagyobb figyelembe részesítse birodalma lakosságának ezt a legintelligensebb részét.“

Ha a köztársaság elnöke csakugyan közbevetné magát a zsidók érdekében, az természetesen nem annyira a „Mordechai iránti szeretetből“ mint a „Hamman elleni gyűlöletből“, kereskedelmi politikai indokokból történnék, mert a zsidókban a francia befolyás terjedésének és megszilárdításának hatalmas tényezőjét látják.

Tény, hogy a francia misszióknak alkalma lett volna Fezben, hol a szultán elhalmozta kegyével, hogy szóba hozza a zsidók ügyét, annál is inkább, mint-hogy a küldöttség tagjai szemtanúi voltak a hajmeresztő üldözéseknek, melyeknek a zsidók ki voltak téve. Egyikük a *Revue Politique et Littéraire* című igen tekintélyes folyóiratban ír is a látottakról és tapasztaltakról, Többek közt következőket írja:

„A fezi zsidók helyzete ugy politikai, mint társadalmi tekintetben valóban borzalmas. Vadállatok módjára zárják be őket naplementétől hajnalig a mellahba, vagyis az átkozott talajra, a piszokföldre. A vaskapuk előtt, melyek ezt a gheztót elzárják a külvilágtól, Muley Hasszan katonái őrködnek, és jaj annak a szegény zsidónak, kinek eszébe jutna, hogy az éjt e börtön falain kívül töltse; sok teketória nélkül felakasztanak intő példa gyanánt.

A zsidóknak meztláb kell járniók jeléül annak, hogy megvetett nemzetiség hívei. Halálbüntetése alatt tiltották meg nekik, hogy lóra üljenek. A mórok ugyanis azt vélik, hogy a ló sokkal nemesebb állatt, semhogy zsidót tűrhetne hátán.

Csak öszvéren nyargalhatnak a zsidók, de csak azzal a korlátozással, hogy mossé előtt leszállnak és homlokukkal ismételen érintik a földet. Ugyanezt kell tenniök, ha a szultánnal, vagy egy basával találkoznak.

A mórok kiköpni szoktak ha zsidót látnak.

Tiltva a zsidóknak az is, hogy a mellah utczáit söpörjék és tisztogassák, miért is méternyi piszok halmozódik össze. A szultán csak minden három hónapban küldi katonáit, hogy tisztogassák meg a hihetetlenül szennyes városrészt. Persze a zsidóknak meg kell fizetniök a takarítást.

A misszió engedélyt kért a szultántól, hogy meglátogathassa az Alliance Israelitenek a mellahban levő iskoláját. Katonák kísérték a küldöttséget, még pedig bunkókkal, mikkel ütlegelni akarták a zsidókat. Csak nagy nehezen lehetett őket visszatartani.“

Ezek a részletek bizonyára olyanok, hogy felháboríthatnak minden érző embert, és ugyancsak idején volna, hogy az európai diplomacia véget vessen ezeknek az iszonyú állapotoknak.

»*Jüdische Presse.*»

TÁROZA.

NEILA.

Elbeszélés a zsidó népeletből.

I. FEJEZET.

A legszebb sátor.

- Ügyesebben rakd azt az ágat!
- Jól van, jó; hiszen rakom. Azért nem kell kiabálnod.
- Már csak szeretném tudni, hol jár az eszed?
- Ugyan hol járna?
- Két órája diszitjük ezt a sátort, de minduntalan azt veszem észre, hogy máshova gondolsz.
- Meglehet, igazad van.
- Sőt bizonyos.

A kántor, ki feddő hangon szólt segédéhez, a mélyhangu Frey Efraimhoz, vizsga pillantást vetett a fiatal emberre.

Ez, a létra felső fokán állva, fenyőágakat rakosgatott a sátor tetejébe. Főlebbvalója, Mendele Sór alatt állott, és úgy beszélt fel hozzá.

Efraim lebecsátotta jobbját, melyben egy nagyágot tartott, baliával verejtékét törülte, aztán mélabus hangon megszólalt.

— Hiába, hiába, megint eszembe jutott, a mily oly régen gyötör.

— Micsoda, te?

— Nem kellett volna *messórrerré* (segédének) lennem.

— Bolond vagy te, fiam. Olyan hanggal, mint a tied, bűn lett volna más foglalkozást vállalnod.

— Ki tudja!

— De hogy jut ez épen most az eszedbe?

— Oh, nagyon gyakran gondolok reá.

— No, ha így állunk, akkor ez a *szuka* (ünnepi sátor) ugyancsak sokáig várhat, míg elkészül.

Efraim sóhajtott.

— Csak szabadulhatnék ettől a gondolattól!

— Ej, a te bolondságaid olyanok, mint a legyek. Ha százszor kergeted el őket, ugyana. nyiszor visszajönnek.

— Nem az én hibám, hogy nem lettem külömb emberré.

— Ugyan ne keseregj!

— Atyám egyszerű házaló volt.

— Ismertem, Isten nyugosztalja!

— Gyakran vitt magával vándorutjain, hogy korán szokjam hozzá, mint kell elbánni a vevőkkel.

— Okos ember volt.

— Ilyenkor áthaladtunk az erdőkön, és ki sem mondhatom, mit éreztem, ha tavasszal, nyáron vagy ősszel a lombos fák közt haladtam.

— Mit éreztél? Éhes voltál, ugy-e?

— Nem törődtem én éhséggel! Atyám akárhányszor reám kiáltott: »Efi, miért állsz meg mind egyik fánál? Mit látsz azon a fán. Hogy akarnál jó kereskedővé lenni, ha minden fánál megállsz?«

— Nem is lett belőled kereskedő!

— Egyszer aztán, mikor boldogult atyámmal az erdőben jártam és hallgattam a madarak danáját, erőt vett rajtam valami . . . nem tudom, hogy mi volt, . . . és énekelni kezdtem. Atyám levetette a batyuját, és úgy figyelt . . . Végre megszólalt: »Efi, belőled nem lesz kereskedő sohasem . . . énekes lesz belőled . . . *chazn* (zsidó kántor) lesz belőled . . .

— Igaza volt.

— Megtanultam énekelni az ujhelyi kántornál, és mikor itt Tűrődön megüresedett a basszista állás, hát elfogadtam.

— Ez most beszélni fog *szimchasz tóráhig*, (a kilencznapos sátoros ünnep utolsó napja) mormogta magában Mendele.

— Nagyon örülök a *szukász* ünnepének . . . Oh, úgy szeretem azokat a lombos sátorokat, s ha bennük énekelek, azt hiszem atyám hallgatja, amint az erdőben dalolok.

A beszélgetőket félbeszakította egy fiatal leány, ki énekelve sietett a sátor felé. Egy régi egyházi éneket dalolt csengő ezüsthangján. Kíváncsian nézegette, mit művel atyja, a kántor, és Efraim; körüljárta a sátrat, megtekintette a diszítést, melynek elkészítésében ő is segédkezett. Majd meg bement a sátorba, hogy ott még rendbe szedje a papirlánczokat.

A kántorsegéd lejött a létráról és felebbvalója mellé állt.

— Hallottad? suttogja Mendele.

— Hogy hallottam-e? feleli Efraim.

— Szinte reá sem ismerni. a mit énekel

— Dehogy nem lehet ráismerni.

— Csak szeretném tudni, miért énekel olyan különösen . . . Miért énekel úgy, és nem másképen . . .

— Jobban énekel mint mi ketten.

— Ne bomolj! . . . Egy tizenhárom éves leány!

— Tultesz ő három huszévesen.

— Ugyan?

— Nem értjük mi ezt a gyermeket.

A leány ezalatt kijött a kunyhóból.

— Édes apám, szólt, igazán azt hiszed, hogy a mi sátorunk a legszebb?

— Talán nem tetszik? Még a gazdag Franfurter Hersznek sincs különb.

A leány felkaczagott.

— Ezt mondd te szépnek? Nincs benne egyéb aranyozott diónál meg szilvánál . . . Ez volna szép?!

— Hová beszélsz, leányom? Egész életemben hallottam, hogy a sátrakat így diszítik . . . Hiszen ezek a diók és szilvák olyanok, mintha szinaranyból volnának.

Nem arannyal kell diszíteni a sátrat, . . . Sokkal különb diszítés kellene.

— Micsoda?

— Virág, virág, apuskán, szép illatos virágok kellenének, tulipánok, rózsák, liliomok . . .

— Virágok? kérdi Mendele meglepetve. Honnan szerezzek virágot? Hát van nekünk kertünk?

— De van ám a grófnak!

— Lotti! kiáltja a kántor ijedten. Csak nem mennél el a gróf ur kertjébe virágért?

— Nem mennék, de megyek is!

Ezzel a leány elsietett, mielőtt atyja visszatart-hatta volna.

Az öreg ámulva tekintett utána, majd meg segédjéhez fordult;

— Efraim, hát ehhez mit szólsz?

— Megint tőlem kérde? azt is tőlem kérde, hogy az a leány miért énekel így, és nem másképen . . . Oh, Mendele Sór, nem akarod belátni, hogy az Isten egy csodálatos, egy bámulatos gyermekkel ajándékozott meg, hogy Lotti nem közönséges leány?!

(Folytatása következik.)

Előfizetési felhívás.

Tisztelt előfizetőinket, kiknek előfizetésük **augusztus végén** lejár, teljes tisztelettel kérjük, méltóztassanak előfizetéseiket megújítani, hogy a lap szétküldésében fennakadás ne történjék.

Előfizetési feltételek:

egész évre . . . . . 8 frt — kr
fél évre . . . . . 4 frt — kr.
negyed évre . . . . . 2 frt — kr.

Papok, tanítók és községi hivatalnokoknak

egész évre . . . . . 7 frt — kr.
fél évre . . . . . 3 frt 50 kr.
negyed évre . . . . . 1 frt 75 kr.

Az „Egyenlőség“

szerkesztősége és kiadóhivatala

Budapest, Váci-körút 23. sz.

Naptár.

Vasárnap (1889. szeptember hó 1.) 5649. ellul hó (29 napos) 5., hétfő 6., kedd 7., szerda 8., csütörtök 9., péntek 8., szombat (II. pérek) 9. napja. *Heti-zsidra: Ki-Széczé.*

HIREK.

— **Neila** czimen uj elbeszélés közlését kezdjük meg lapunk mai számában. Az elbeszélés, melynek tárgyát szerzője a vidéki zsidó községek életéből merítette, ugy élethű leírásai és jellemzései, mint érdekfeszítő tartalmánál fogva bizonyára lebilincseli olvasóink figyelmét, és kinyeri majd teljes tetszésüket.

— **Megtagadott temetés.** Akárhányszor tapasztalhatni, hogy keresztény papok megtagadják hiveik holttestétől a temetést, vagy azért, mert az illetők öngyilkosokká lettek, de gyakran azért is, mert a hozzátartozók nem tudják megfizetni a költségeket. Büszkén állíthatjuk, hogy ilyen eset a zsidóság körében alig történik meg. Annál inkább megütköztünk azon a híren, melyet *Kolozsvárról* irnak a Pesti Hirlapnak. Azt írja ugyanis

nevezett lap tudósítója, hogy Kolozsvárott augusztus 18-án egy öz. *Neumanné Békefi Irén* nevű 27 éves izr. felekezetű nevelőnő halt meg, aki egy hat éves leánygyermeket hagyott vissza minden vagyon nélkül. Az orthodox hitközség, illetőleg a »Chevra-Kadisa« *Wertheimer* nevű gondnoka azonban 200 forinton alul vonakodott a halottnak helyt adni a temetőben. Későbbben, midőn belátta, hogy olyan nagy összeget nincs kitől préselni, engedett 25 forintig. A halottnak egy távoli rokona, a ki ezen ügyben eljár, vagyontalan állásánál fogva nem teljesíthette a gondnoknak ezt a kívánságát sem, azonban váltó-fedezetet akart adni. Neki azonban csak pénz kellett; nem tágitott még akkor sem, mikor az ottani főrabbi levélben felszólította, hogy a halottat el kel temetni. Ha nincs, aki fizessen, fizetés nélkül is tartozik a »Chevra-Kadisa« helyet adni a halottnak a temetőben. A nevezett gondnok azonban összetépte a rabbitól érkezett levelet és nem teljesítette kívánságát. Végül kénytelenek voltak a halottat másnap este 6 óra után a *református temetőben* eltemetni.

— A hír oly valószínűtlenül hangzik, hogy lehetetlen elhinnünk. Ha azonban mégis valónak bizonyulna, akkor *Wertheimernek* egy pillanatig sem szabadna megmaradnia állásában, mert valósággal szégyene volna a kolozsvári zsidóságnak, eljárása szennyfolt volna mind ama intézkedésekben, melyeket a zsidó humanitás létesített.

— **A munka ünnepe.** Az ó-budai korona-vendéglő dísztermében augusztus hó 25-én megható ünnepély folyt le. *Ehrlich Samu*, a világhírű *Goldberger*-féle gyárnak ötven év óta tisztviselőjét, az izr. hitközség alelnökét és a Chevra-Kadischa elnökét részesítették zajos óvácziókban. A Hirsch-betegségélyző és temetkezési egylet, melynek díszelnöke volt, lefestette arczképét, melyet ez alkalommal lepleztek le. Az ünnepeltet küldöttség kísérte a terembe, hol az egylet elnöke üdvözölte. A nagyszámu közönség éljenzésének elhangzása után, *Klein Gyula dr.* főrabbi mondott ünnepi beszédet, melyben méltatta *Ehrlich* érdemeit. Beszédét azzal fejezte be, hogy a kép felé mutatott, melylyel az egylet a jövő nemzedéket arra akarja emlékeztetni, hogy körében egy férfiú élt és működött, a ki szegény és gazdag, magas és alacsony sorsu, vagy bárminemű rangu és vallásfelekezetű előtt emelt fővel szólhatott: »Én ember vagyok és emberiesen cselekedtem.« Nagy szó, melyet senki több joggal el nem mondhat, mint *Ehrlich Samu*. — Ezután leleplezték a képet, mely kitűnően sikerült. *Tatay Adolf dr.* közegészségügyi tanácsos éljenzéssel fogadott beszéde után *Ehrlich* meghatottan felelt és kijelentette, hogy az ünnepély alkalmával alapított *Ehrlich*-féle alapítványt két aranyjárdékkal (225 frt) gyarapítja. — Ezután az üdvözlő leveleket és táviratokat olvasták fel.

— **Tisza-Eszlár Rómániában.** *Bukarestből* írják a következőket: Hitsorsosaink *Braila* városában nemrég nagy veszélyben forogtak, melyet olyan gyanusítás okozott, a milyen épen e dunai kikötő városban tapasztalt keresztények és zsidók közt fönnálló jóviszonynál fogva

lehetetlennek látszott. *Vérvádról* van szó, és ezer szerencse, hogy az ügy egy óra lefolyása alatt tisztázott. Ugy történt a dolog, hogy egy keresztény leány sajtot akart venni *Leibovicz* Hirsch kereskedőnél. Ez éppen a pinczébe készült, hogy egy az asztalnál ülő keresztény számára bort hozzon, és azért megkérte a leányt, hogy várkozzék egy ideig. A míg pedig a pinczében járt, vendége, egy ugynevezett oltean-paraszt (zöldséges ember) rábeszélte a leányt, hogy kísérelje őt lakására. Mikor a boltos visszajött, nem talált senkit az üzletben. Fél óra múlva azonban a leány huga tudakozódni jött néneje után, és minthogy *Leibovicz* nem szolgálhatott felvilágosítással, a gyermek atyjáért futott, ki csakhamar a boltban termelt, és azzal vándolta a kereskedőt, hogy vérét vette leányának. Iszonyu zajongás keletkezett, és az összeverődött néptömeg ütlegetni kezdte *Leibovicz*t és még néhány zsidót. A rendőrök a kereskedőt az állomásra kísérték. Ezalatt azonban az olteán visszajött a boltba, hogy elvigye ott felejtett kosarait. Egy az üzletben maradt rendőr rögtön letartóztatta, és a legény csakhamar bevalotta, hogy hol volt a leánynyal. Ez utóbbi sem tagadta sokáig, hogy hol járt, és ennek következtében *Leibovicz*t szabadon bocsátották.

— Mégis furcsa dolog, hogy a tizenkilencedik század végén mi mindennek van kitéve a zsidóság. Ha a parasztleány a leányt eltette volna láb alól, új tizza-eszlári eset támadhatott volna.

— **Dr. erényi Ullmann Sándor** lovag orsz. képviselő ujabban ismét jelét adta annak, hogy mennyire szíven hordozza kerületének érdekeit. A jeles képviselő, kit lapunk egyik legbuzgóbb barátjának és dolgozó társunknak van szerencsénk nevezhetni, *Alsó-Árpás* tűzkárosult lakosságát sajátjából is tetemesen segítette, ezenkívül közbenjárta az iránt, hogy a király 800 frtnyi, a kormány pedig 600 irtnyi segélyben részesítette az inségeseket. — *Fogarás* helység zsidó iskolája, a mióta *Ullmann* dr. a fennevezett kerület képviselője, évente 200 frtnyi támogatást nyer a vallás- és közoktatásügyi miniszter részéről.

— **Keresztény a rabbiért.** Egy halasi lap, melynek tendenciája éppen nem filosemita, cikket közöl, melyben az ottani zsidó hitközség kebelében dúló viszállyal foglalkozik. A cikket, mint a lap szerkesztője megjegyzi, keresztény írta. Meglehetősen tárgyilagos és többek közt következőket mondja: „Az elégedetlenségnek tulajdonképeni szülője; s így a viszály megteremtője mindössze 6—7 zsidó polgártársunk, akiknek vagy a rabbi hazafiassága és felvilágosodottsága nem tetszik, — vagy az fáj, hogy a hitközség bizalma tőlük elfordulván, a zsidók között vezérszerepet nem vihetnek.“ „Pedig egyéniségükre mindenesetre előnyösebb lenne oktalán eljárásukat ideje korán abbahagyni, mert félő, hogy a boszút hívják ki önmaguk ellen, s miután a fellobbant szenvedélyt fékezni nagyon nehéz, megeshetik, hogy oly bajba keverednek, melyet nem csupán ők maguk, hanem családjuk, gyermekeik is nagyon megsínlenek.“ — „Gondolja meg az egy-két rakoncátlan,

gondolja meg a zsidó közönség, hogy az előbbieket izgásgodása és annak eltűrése hova vezet; egyszerűn oda, hol a hét gyászvitéz iránt a keresztény társadalom megvetése, a zsidó hitközségnek pedig gyengeség miatti elitélése veszi kezdetét, s mi visszahatásában kiszámíthatatlan, mert alapot fog szolgáltatni az antiszemita izgatásának, úgy állítván oda az odiosus ügy, mint a zsidók hazafiatlanságának bizonyítéka. Ezt megczáfolni kötelessége a zsidó közönségnek. „Van a zsidó hitközségnek művelt, hazafias, felvilágosott papja, van a keresztények által is tisztelt egyénekből álló előjárósága, kövesse azt; s ha az egyház fegyelmi hatalma nem elég, vegye igénybe a világi hatóság segélyét, s idejekorán irtsa ki maga közül a gyomot, nehogy az az egész kertet elborítsa.“

— **Névtelen jöttevő.** A *Turini* zsidó hitközség előjáróságát a napokban kellemes meglepetés érte; névtelen levél érkezett hozzá, mely egy 20,000 liráról szóló utalványt tartalmazott. Az egész város beszél már a nagy-lelkű ismeretlenről, ki levelében azt chajtja, hogy az összeget fordítsák egy zsidó menhely építésére, ha majd a szükséges eszközök meglesznek. Kívánatos, hogy a költségek, minél előbb meglegyenek. Általában konstatálható, hogy az olasz zsidók jótékonyosságának a lefolyt évben is fényes bizonyítékait láthattuk, és megtörtént, hogy nem zsidók is adakoztak zsidó intézet javára. Így nemrég *Crolla* Carlo vercélli ügyvéd, ki buzgó katolikus volt, 4000 lirát hagyományozott a zsidó gyermekmenhelynek és kijelentette végrendeletében, hogy az asili israelitait, melyet *Alatri* Giacomo alapított, Olaszország legtekélyesebb jótékony intézetének tekinti.

— **Tanító, mint színműíró.** A városligeti szinkörben a napokban került színi a „Félmilliósternő“ című alkalmi bohózat, melynek szerzője, *Tché* Dezső, egy alig tizenkilenc éves fiatal ember, ki az idén nyert zsidó-tanítói oklevelet. A bohózat zajos sikert aratott, s habár ez a siker csak külső volt, ha a darab nem is dicsekedhetik maradandó értékkel, mégis gyaníttatja, hogy szerzője határozottan tehetséges ember, ki szorgalom és kitartás mellett még sokra viheti. Már maga az a tény, hogy tizenkilenc éves léte elfogadható színdarabot ír, feltétlenül dicséretére válik.

— **Zsidó község tanácsos.** *Berlinben* *Strassmann* drt megválasztották városi tanácsossá. Kiténtetett hitsorsosunk testvére a község tanács néhai elnökének, kit a boldogult Frigyes császár, koronaherceg korában ismételtelen elhalmozott kegyének és rokonszenvének jeleivel.

— **Umbertó király a zsidóknak.** Olaszország királya a napokban San Rossoréba utazott és ez alkalommal leszállt Livornoban is. Itt a város főpolgármesterének ezer lirát adott át a zsidó szegények számára, azt kívánva, hogy rögtön osszák szét a pénzt. A király e tette nagy örömet okoz a zsidóság körében.

— **Kitüntetett zsidó.** A bécsi általános távirati iroda igazgatóját, *Spira* csász. tanácsosnak, *Károly* román király a román koronarend tiszti keresztjét adományozta.

— **Zsidó vagyok.** A bécsi antiszemita mozgalmaknak visszahatása nem maradhatott el. Ennek jellemzésére szolgál az a hirdetés is, melyet *Auspitz* Ferencz schlick-gassei gyáros bocsátott ki, és melyben többek közt következőket írja: »A mostani áramlatokkal szemben megjegyzem, hogy zsidófelekezeti vagyok és úgy felekezeti segédek mint tanoncokat foglalkoztatok, illetve kiképezek derék munkásokká.« Van tehát jó oldala a legroszabbnak is. Az antiszemitizmus is felébreszti a zsidóban a felekezeti önérzetet.

— **Üdvözlét Hirsch bárónak.** A velencei zsidó hitközség előljárósága *Porto* rabbi indítványára elhatározta, hogy üdvözlőiratot intéz *Hirsch* M. báróhoz, kifejezve bámulatát és tiszteletét, melyet a nagy jötevő és emberbarát iránt érez. A szöveg, melyet *Levi* A. lovag készített, a következő: *נרול מרבן שמח פור נתן לאבינוים צדקה עומדה לעד* AL BARONE MAURIZIO DE HIRSCH AL CUI PATERNO VEDOVATO CUORE PROVVEDEVA LA GRATITUDINE FIGLIALE DI INNUMEREVOLI TORME DI ORFANELLI ISRAELITI AI QUALI DONAVA TESORI DI CUI FAVOLEGGIERANNO I POSTERI GLI ISRAELITI DI VENEZIA MOSSI DA SOMMA RIVERENZA AVENDO EGLI NELLA SUA SUBLIME FILANTROPIA GLORIFICATO NEL PROPRIO NOME QUELLO D'ISRAELLO» Az iratot *Orifice* Pelegrine tanár, ismert zsidó művész díszítette gyönyörű rajzokkal. A hitközség küldöttségét meneszt Párisba, hogy az üdvözlőiratot átadják Hirsch bárónak.

— **Elítélt antiszemita.** *Bukarestből* írják, hogy a botosáni törvényszék *Ciomartan* volt stefanesti polgármestert 6 havi, *Sandulescu* vámfelügyelőt egy évi fogságra ítélte. Ez utóvégre keveset érdekelné bennünket, ha a jeles honfiaknak, kik dohánycsempészettel foglalkoztak, nem lett volna az a szellemes gondolatuk, hogy csempészett dohányt egy zsidó szatócs üzletében rejtsek el, aztán házmotózást tartottak nála, rémélve, hogy a denuncálásért jutalmat kapnak. — A vizsgálat alkalmával azonban fordult a kocka és a vádlók estek a szatócsnak ásott gödörbe. *Ciomartan*, ki a román antiszemita egyik fővezére volt, nem került a börtönbe, mert pénzzé tette mindenét, végül még megcsalt egy szegény zsidó bérkocsist, kinek eladta más ember lovait és aztán megszökött.

— **Az általános délkör.** A tudósok már régóta foglalkoznak az általános délkör megállapításával, mely szerint a földrajzi hosszak volnának mérendők. Minthogy azonban mindegyik ország saját meridiánját tartja legjobbnak, eddig nem sikerült megállapodásra jutni. Egy olasz tudós most Jeruzsálem délkörét hozza javaslatba hivatkozva arra, hogy Jeruzsálem szent a katolikusoknak, protestánsoknak, zsidóknak és mohamedánoknak. Ha e javaslatot elfogadják, akkor a tudomány és a vallás mintegy baráti és kibékülési szövetségben találkoznak.

— **A szerkesztő ur.** *Villachból* írják, hogy ott tavaly egy antiszemita lap létesült, mely a város és egész *Karinthia* részére akart gondoskodni antiszemita izü szel-

lemi táplálékról. Egy *Graf* Adolf nevű uri ember szerkesztette a szennylapot, mely azonban csakhamar megszűnt? a szerkesztő ur pedig eltűnt. E napokban végre elfogták, és beszállították a törvényszékhez. Számtalan feljelentés érkezett ellene csalás és sikkasztás miatt.

— **Nemesszivűség.** *Rothschild* Alfons bárónő gyönyörű vonást irnak az angol lapok. A nemes bárónő hírét vette annak, hogy egy gyermek, kinek szülei nagyon szegények, veszélyesen beteg. A mint ezt hallotta, elment a gyermek szüleinek lakására és elhívatta saját orvosát, ki műtét eszközlését látta szükségesnek. *Rothschildné* maga tartotta ölében a kiseddet, kin az operációt végrehajtották s aztán ott maradt egész éjen át, az alacsony padlás-szobácskában ápolva a gyermeket. Megfizette az orvost és a gyógyszereket is, és támogatásban részesítette úgy a szülőket, mint a gyermeket, ki most már lábadozik.

— **A legjobbak.** *Bukarestből* írják a következőket: A közoktatásügyi miniszter a napokban meglátogatta az egyik magasabb iskolát, és felszólította az igazgatót, hogy mutassa be neki az intézet legjobb tiz tanulóját. Ez alkalommal kitűnt, hogy mind a tiz fiu zsidóvallásu. Ez a körülmény annyira meghatotta a minisztert, hogy biztosította a tanulókat, hogy nemsokára elismerik majd Romániában is a zsidókat, kiket még most idegeneknek tekintenek. — Bárcsak minél előbb valósulnának a miniszter szavai.

— **Árvagyermek öröme.** *Evva* Lajos, a népszínház derék igazgatója, az izr. fiu- és leány árvaházaknak 100—100 jegyet küldött az utazás a föld körül cz. látványosságra. Az árvák bizonyára halásan emlékeznek meg a humánus igazgatóról, ki nekik oly élvezetet szerez, milyenben bizony csak vajmi ritkán lehet részük.

— **Jubiláló rabbinus.** *Cincinnati*ből írják, hogy ott lelkes ovációkban részesítették *Wise* Izsák dr. rabbit. Hetvenedik születése napja alkalmából Amerika legnagyobb közegeiből érkeztek hozzá gratulációk. Tisztelői egy 60,000 márkát értékű házat ajándékoztak neki és 8000 dollar évi nyugdíjat biztosítottak számára.

— **Zsidó művész.** *Menck-Meyer* Florence hírneves zongoraművész nő diadalai foglalkoztatják a zeneértő köröket. A kisasszony több évig tanult a kontinens legjobb iskoláiba, játszott Párisban, Berlinben, Bécsben, és mindenütt zajos ovációkban részesült. Schumann, Glauera, Bülow, Joachim és Rubinstein társaságában is játszott. Nemrég Gatsinában zongorázott a csár előtt, ki nagyon elismerőleg nyilatkozott róla. Nem titkolta zsidó voltár, de azért mindenütt még a ezárnál is szívélyességgel fogadták.

— **Zsidó csodagyermek.** Nemrég megirtuk, hogy *Bécsben* a kis *Spielmann* Poldi annyira feltűnt művészies zongorajátékával, hogy *Mária Valeria* főhercegnő az akkor alig hat éves gyermeket pártfogásába vette; kikötötte magának a nemes szívű főhercegnő, hogy a kis Poldinak teljes kiképeztetése előtt nem szabad hangversenyben játszania. A csodagyermek jelenleg *Prosznitz* tanárral

tanul. Egy idő óta anyjával *Ischben* lakik, hol tudvalevőleg a királyi család is tartózkodott. E hó 27-én meghívták őt a király nyaralójába, hol az egész udvar előt játszott még pedig nagy sikerrel. A király többször is megdicsérte a kis művészt, és végül kezét szorított vele,

— **Uj templom.** Az *antwerpeni* zsidó hitközség új templom építését határozta el. Minthogy a költségekből még 120,000 frank hiányzik, ez összeget kötelezvények kibocsátása útján fogják beszerezni.

— **Antiszemita hazugságok.** *Lipcséből* írják a következőket: *Greifswaldban* nemrég német diákok gyűlése volt, mely alkalommal a Reichs-Herold azt írta, hogy *Nathusius* tanár odanyilatkozott volna, hogy a német egyetemi hallgatók, ha egyszer megérették, nem fognak megint a zsidók jogai érdekében közreműködni, mert az ifjuság feladata az, hogy a zsidóságot és káros befolyását ártalmatlanná tegye. Ez a hír bejárta az összes antiszemita lapokat, melyek nagy garral hirdették *Nathusius* nyilatkozatát. Most azonban kitűnt, hogy a tanár ott sem volt *Greifswaldban*, és az antiszemita urak csak úgy hazudták a nyilatkozatot, mint sok más rágalmat.

A kigyókultus Judeában.

— Adalék az ó-héberetek művelődésének történetéhez. —

Írta: **Steiner Ignác**z állami képezdei hitelező Léván.

I. RÉSZ.

(Folytatás.)

Luzzato Sámuel Dávid, kit újítással épen nem lehet vádolni, mert egy ízben a Kochbe Jiczchak cz. folyóiratnak, melynek ő szorgalmas munkatársa volt, csupán csak azért, mivel ott Spinoza «nagy bölcsnek» neveztetett, felmondta a közösséget, — Luzzato is lehetetlennek tartja, hogy Salamon legyen Koheleth könyvének szerzője. Szerinte oly bölcs férfutól mint Salamontól nem telik ki, hogy egy huzamban valamit állitson, megczáfoljon s ismét állitson, mint azt Koheleth teszi. A könyv nyelvezete a misnah nyelvére vall. A szerző mindenestre a babiloni fogság után élt s a görög bölcsészetben otthonos volt, mert mindjárt a bevezetésben a görög bölcsészek által elfogadott négy elemet: Nap, (tűz) föld, szél, (levegő) folyók (víz) szóba hozza. Valamint az apocryphikus Salamon bölcsesége írója, ugy Koheleth is a nagy király nevének homloka elé tűzte s tényleg ott a Salamon név volt olvasható, azonban turpisága kisült s kortársai a szerző (Koheleth) igaz nevét tették helyébe, a bitorolt királyczimet*) mindazáltal, hogy nyilvános gunynak kitegyék, ott hagyták. A 7. fejezetben (27. vers) még maróbb a csipkedés, mert ott eredetileg Bath Seba, vagy valamely más Salamon korabeli nő neve állhatott, az irat rendezői azonban ide is magának Kohelethnek nevét írták, melle

*) Krochmal azt tartja, hogy „melech“ alatt nem kell mindig királyt érteni, mert előkelő polgárt és jelenhet. Így Aravnah, jeruzsálemi lakos is melechnak nevezetik (II, Sám. 24, 22.)

hanyván a nőnemű igét אַמְרָה קָהֵל; miáltal még inkább kitétek a neveltségnek. Hasonló értelemben magyarázza Luzzato a 12. fejezetben (8. v.) előforduló idegenszerű ha Koheleth nevét s, egyben gáncsolva Mendelsohnt, kinek e könyvhöz irt commentárából kitűnik, hogy a Leibnitz-féle harmonia praestabilita hive volt. *)

Azonban lett légyen Koheleth könyve bármikor irva az ez egy áll, hogy szerzője kitűnően ismerte korának hibáit s fogyatkozásait, s ezen tulajdonságában bő anyagot szolgáltat az óhéber társadalom mivelődési fokának ismertetéséhez és méltatásához. Az álomlátásnak nem csekély fontosságot tulajdonítottak József idejétől fogva le egész Dánielig s még azontul is. Jób könyve világosan mondja, hogy Isten az ő akaratát álomban tudatja az emberrel. (34, 44—16.) Nem ugy Koheleth az ő józan fel-fogásával. „Az álom a sok tépelődés következménye . . . A sok álom valamint a sok beszéd mind hiúság.“ (5. 2. F.) Nagy haladás Bölcs Sirach-chal szemben, ki ugyan ezt mondja: „Aki álmokban bizik, árnyékok után kap s a szelet akarja megragadni,“ de az Isten sugalmazta álmoknak mégis jelentőséget tulajdonit. (34. 2. 6.)

Röviden bánik el Koheleth a belomantia és rhabdomantia mesterségével, és becsületére válik a zsidó népnek, hogy belőle már az ós ókorban oly tisztán látó s meggyökerezett balhiedelmektől ment férfiak váltak ki. A nevezett mesterség abból állott, hogy a népámitó egy pálczára azt írta: „Isten akarja!“ egy másikára: „Isten nem akarja!“ E két pálcza mellé egy harmadik írásnélkülit tett s egyiket sors gyanánt huzott ki. Vagy egyszerűen egy pálczát elvetett magától s esésének irányától levonta jóslatait. Mások megint nyilveszőt**) löttek a magasba s annak esése után irányították utjokat. E visszasságokat már Hóseá próféta ostorozza, mondván: „Népem egy darab fától kér tanácsot, hogy botja tudomást adjon neki.“ (4, 12.) Egy másik ferde szokás is uralkodott a régi zsidóknál, hogy t. i. a felhők alakja vagy mozgására ügyeltek, azokból jó vagy rossz jeleket olvasván ki. Ezt Mózes számos helyen tiltja.

E balgaságok fölötti itéletét Koheleth ime szavakba foglalja: Ha a felhő megtelik esővel, a földre önti ki és ha a darab fa elesik akár délre akár északra, a hová esik a fa, ott tekszik is. A ki a szelet (mint a felhőt mozgó erő) nézi, nem arat. (11, 3—4.) A próféták mellett leginkább ilyen felvilágosodott elméjű férfiaknak volt köszönhető, hogy babona s tévhit lassankint tűnedezett Izrael népe közepéből, amint ez Josephus egyik elbeszéléséből is kiteszik. Josephus ugyanis elbeszéli, hogy egy zsidó több pogány társaságában messze utra indult. Amint haladtak, valamely vészjósló madár repült el fölöttük. A pogányok mintegy kövé meredve, megállottak helyükön, de a zsidó célba vette a vészmadarát s szerencsésen el is ejtette.

*) Oczar nechmad III. k. 17. l.

**) Ennek nyoma a magyar nyelvben ma napig megmaradt; j. i. c. nyilat vetni, u. m. sorsot vetni.

Remegő társait a zsidó e szavakkal bátorította: Mit árt-hat ez állat nekünk, melyet kezem ügyességével oly könnyen leterithetek, s hogyan hirdetheti az én sorsomat, mikor a magáét sem ismeri. (Josephus contra Apionem). Koheleth szóba hozza e madárjósást is, (auspicium), mely a római legiók révén kerülhetett Judeába. — Fiatalabb éveimben, többet érintkezvén a köznéppel, azt tapasztaltam, hogy valamely tolvajlás esetén a kárvallott ember a javas férfi után küldött, ki aztán a rostaforgatással kísütötte a tettest, de azt is tapasztaltam, hogy a rosta akkor fordult meg, mikor a javas akarta, vagyis mikor azt az általa gyanuba kevert ember nevének említésénél meglóditotta. Hasonlót láttam kevésbé művelt zsidóknál is. Itt a Tehilim könyve pótolta a rostát. A turfangos tolvajke-reső ugyanis a zsoltárok könyvének azon helyére, a hol e mondot: „im roiszo ganov vatérecz imó (50, 18.) olvasható, egy kulcsot erősített, s a könyvet kulcsostol forgattatta, olyformán, hogy a kulcs kinyuló gyűrűjének szélét ujjá hegyével tartotta. Az eredmény ugyanez volt, mint a rostánál. Ehhez hasonló csellel az augurok is élhettek. Aki gyanuba kevertetett, akit elveszteni akartak, annak bűnösségét a madarak röptéből olvasták ki. Finom iróniával fordul feléjük Koheleth, óva intvén ármánykodásaiktól: „Még gondolatban se szidalmazd a királyt s legtitkosabb hálószobában se átkozd a gazdagot, mert az égi madár elvihetné a szót és a szárnyas elhíresztheti a dolgot,“ (10, 20.) Mi könnyen olvashatják rád az augurok a „bűnös“-t, légy tehát magadba zárkozott és ne szolgáltatass okot a gyanura.

(Folytatása következik.)

Pályázat.

A **b.-kulai** izr. anyakönyvi kerületben jövő 1890. évi január 1-én betöltendő és évi **1000** (ezer) forint fizetés, — **200** (kétszáz) forint lakbér, — a magas miniszterium által szabályozott — és a kerület által megállapított stólaris illetményekkel javadalmazott **rabbi- és anyakönyvvezetői állomásra** ezennel pályázat nyittatik.

A rabbi teendői közé a helybeli izr. népiskolában teljesítendő hitoktatás is tartozik.

Magyar és német próbaszónoklat tartása megkívánatik, ehhez azonban csak a meghívottak bocsájtatnak; de utiköltségek megtérítésére csak a megválasztott tarthat igényt.

Pályázni szándékozók sziveskedjenek kellően felszerelt kérvényeiket f. évi szeptember hó végéig alulírt elnökséghez beküldeni.

Bács-Kulán, 1889. évi augusztus 15-én.

Krausz Bernáth
kerül. jegyző.

Dr. Strasser Lajos
kerül. elnök.

Pályázat.

A **kiskun-halasi** „Hazkóra“ egyletnél egy **300** forint évi fizetéssel és szabad lakással javadalmazott talmudtóra tanítói állás folyó évi október 25-én azaz ר"ה חשוון תר"ץ ה'כ"ט töltendő be. Sikeres próbaév betöltése után fizetésének felemelése kilátásba helyeztetik. Pályázók kik וקדוק, רש"י, תנ"ך és גמרא alapos tanítására képesek, és magyarul is beszélnek, felkéretnek kellően felszerelt folyamodványaikat családi állapotuk kitüntetésével f. é. szeptember hó 20-ig alulírotthoz beküldeni.

Halas, 1889. évi augusztus 16-án.

Krausz Vilmos rabbi,
egyleti elnök.

Pályázat.

A **szentesi** zsidó hitközségnél **500** frt évi fizetéssel szabad lakás fél Schechita és egyéb szokásos mellékjövedelemmel egybekötött második előmádkozó állás töltendő be.

Pályázóktól megköveteltetik, hogy Koreh, Schochet ubodek legyenek és felkéretnek, hogy életkorukat, családi állapotukat, eddigi működésüket, valamint vállalkozási magaviseletüket és képzettségüket feltüntető okmányokkal fölszerelt folyamodványaikat f. év **szeptember 1-seig** bezárólag alólírott hitközség előljárásihoz küldjék be. Az állomás azonnal elfoglalandó.

Próbaelcádasra csakis a meghívottak fognak bocsáttatni és az utiköltség kizárólagosan csak a megválasztottnak fog megtéríteni.

Szentesen, 1889. augusztus 12-én.

Az előljárási nevében:

Freund Márk
hitk. jegyző.

Feiler Márton
hitk. alelnök.

Kohn Arnold

gazdag sirkőraktárát
(Vácikörut 14, szemben az Andrássyut torkolatával.)

ajánlja mindazok figyelmébe, kiknek a sirkőállitás szomorú kötelességét kell teljesíteniök.

Szép és pontos kivitelért és lehetőleg olcsó megszámitásért kezessék a czég jó hírneve.

== Szombaton és ünnepeken zárva. ==

Ifj. Nagel Ottó

könyvkereskedése **Budapest, Muzeum-körut**, a nemzeti színház bérházában.

Bevezetésre ajánlott népiskolai tankönyvek:

- Módszeres tornatanítás**, I. Népisk. tornagyakorl. irták HORVÁTH F. és JUHÁSZ GY. Ára 40 kr.
Népiskolai földrajz. Irta: BARNA J. fővárosi tanító, I. rész a népiskolák IV. osztálya számára. Kemény kötésben ára . . . . . 20 kr.
Népisk. földrajz. Irta: BARNAI J. f. v. tan. II. r. a népisk. V. oszt. szám. Kem. kötet ára . . . 20 kr.
Népisk. földrajz. Irta: BARNA J. f. v. tan., III. r. a népisk. VI. oszt. szám. Kemény köt. ára . . 20 kr.
Magyarország története párhuzamos alkotmányunk vázlatával és a főbb világesemények függelékével az újabb miniszteri tanterv alapján, írta BARNA J. főváros tanító. Harmadik kiadás. Kemény kötet. . . . . 30 kr.
Népiskolai számtan. I. rész, a népiskolák II. osztálya számára, irták VIRÁG JÓZSEF és WALTER K. f. v. tanítók. Kemény köt. ára . 15 kr.
Népiskolai számtan. II. rész a népiskolák III. osztálya számára, irták VIRÁG JÓZSEF és WALTER K. f. v. tanítók. Kemén köt. ára . 20 kr.
Népiskolai számtan. III. rész., a népiskolák IV. osztálya számára. Irták VIRÁG JÓZSEF és

- WALTER K. fővárosi tanítók. Kemény kötésben ára . . . . . 20 kr.
Népiskolai számtan. IV. rész. a népisk. V. és VI. oszt. számára. Irták VIRÁG J. és WALTER K. f. v. tanítók. Kemény kötésben ára . . . 40 kr.
Az egyenletek megjelítése népszerű modorban. Irta SCHWARZ M. állami tanító, a népiskolák V., VI. osztályai és polgári iskolák számára . 40 kr.

Német nyelven :

- Leitfaden zum richtigen Denken, Srechen und Schreiben**, írta FLESCHE M. f. v. tanító. I. Theil, für die unteren Jahrgänge der Volksschule. Második kiadás. Kemény kötésben ára . . . 30 kr.
Leitfaden zum richtigen Denken, Sprechen und Schreiben, írta FLESCHE M. f. v. tanító II. Theil für die oberen Jahrgänge der Volksschule. Kemény kötésben ára . . . . . 30 kr.
 Az itt elősoroltakon kívül valamennyi iskolakönyvek általam beszerezhetők. Vidéki megrendelések gyorsan és pontosan teljesítettek.

☛ Kimerítő könyvárjegyzékek kívánatra ingyen és bérmentve. ☛

Ifj. NAGEL OTTÓ könyvkereskedő kiadásában

BUDAPESTEN

Muzeum-körut a nemzeti színház bérházában
 megjelent:

- Zsidó hittani katekizmus** polgári és felsőbb leányiskolák részére írta Halász Nándor htr. I. rész —.30.
Zsidó hittani katekizmus polgári és felsőbb leányiskolák részére írta Halász Nándor htr. II. rész —.25.
Zsidó hittani katekizmus polgári és felsőbb leányiskolák részére írta Halász Nándor htr. ktve III. rész —.35.
Zsidó hittani katekizmus polgári és felsőbb leányiskolák részére írta Halász Nándor htr. ktve IV. rész —.35.
Zsidó hittani katekizmus polgári és hasonlófoku fiúiskolák részére írta Halász Nándor htr. ktve I. rész —.36.
Zsidó hittani katekizmus polgári és hasonlófoku fiúiskolák részére írta Halász Nándor htr. ktve II. rész —.30.
Zsidó hittani katekizmus polgári és hasonlófoku fiúiskolák részére írta Halász Nándor htr. ktve III. rész —.42.
Zsidó hittani katekizmus polgári és hasonlófoku fiúiskolák részére írta Halász Nándor ktve IV. rész —.45
Zsidó hit és erkölcsstan középiskolai növények és a család használatára írta Halász Nándor f. v. I. rész —.70
Zsidó hit és erkölcsstan középiskolai növények és a család használatára írta Halász Nándor f. v. II. rész —.40.

Már szeptember 2-án

van a

BAZILIKA-SORSJEGYEK

huzása

Eredeti sorsjegyek készpénzfizetés mellett a napi áron vagy

részletfizetésre:

2 drb 36 havi — frt 70 kros részletre, 3 drb 36 havi 1 frt 05 kros részletre, 5 darab 36 havi 1 frt 75 kros részletre, 10 drb 36 havi 3 frt 50 kros részletre.

Két részlet beküldése után kiadjuk a sorozatok és számokkal ellátott részletivet, melylyel a vevő már a mostani huzásban egyedül játszik.

Osztrák-Vörös-Kereszt-sorsjegyek

Huzás szeptember 2-án.

Eredeti sorsjegyek a napi áron és részletfizetésre.

A „MERCUR”

kiadóhivatalának bank- és váltóüzlete POLITZER S,
 Budapest, Dorottya-utca 12. sz. a.